

K projektům výzkumu ženské populace

V letech 1991 až 1994 byl výzkumný program v Sociologickém ústavu AV ČR pomalu, ale jistě příznivě nakloněn i výzkumným projektům, které se vztahovaly k postavení žen v české společnosti. Následný přehled přináší základní informační charakteristiky jak o ukončených, tak o probíhajících projektech.

K prvním ukončeným projektům patří projekt s názvem *Ženy v sociální struktuře – formování nových paradigmat v 90. letech a jejich vliv na politický vývoj, pracovní systém, vzdělávací kulturu a rodinu* (1991-1992: grant AV ČR). Projekt se zabýval analýzou podmínek života a práce českých a slovenských žen se zvláštním zřetelem k postavení a rolím žen v rodině, v práci a ve společnosti. Projekt identifikoval příčiny diferencí a nerovností jak ve vztahu k genderu, tak mezi postoji českých a slovenských žen. V rámci realizace tohoto projektu byl proveden reprezentativní sociologický výzkum ženské populace náhodně vybraných respondentek z registru obyvatel ČSFR. Soubor tvořilo 1 330 žen, z toho 922 z České a 408 ze Slovenské republiky.

V rámci projektu vznikly dva panely (český a slovenský), které jsou využívány k longitudiálním výzkumům ženské populace.

K ukončeným projektům patří také projekt *Sociální postavení rodiny jako základního činitele a adresáta sociální pomoci* (1993: grant MPSV ČR). Projekt sledoval rodinu, její dispoziční možnosti a ochotu participovat na průběhu transformace sociálního systému. Výsledkem řešení byla analýza sociálního života české rodiny, určení míry skupinové i společenské solidarity a vyhodnocení souvislostí sociálních a demografických charakteristik a sociální pomoci. V rámci projektu byl realizován sociologický výzkum 600 rodin v České republice. Soubor tvořil panel respondentek-žen. Úhel pohledu na rodinné dispoziční možnosti a ochotu participovat na sociální transformaci byl tedy zcela ženský. Standardní dotazníkové šetření bylo doplněno o kvalitativní vyhodnocení sociálních situací.

V současné době je řešen projekt *Postavení ženské pracovní síly na trhu práce a mimo něj* (1994-1996: grant Grantové agentury ČR). Projekt je zaměřen na sociologicko-ekonomickou analýzu postavení žen na trhu práce a

mimo něj. Sleduje rozdíly a nerovnosti v postavení mužů a žen z hlediska příležitostí, aspirací, zájmů, vzájemných vztahů, legislativních podmínek i sociálních stereotypů. V roce 1994 bylo provedeno sondážní dotazníkové šetření *Pracovní trh – muži a ženy*, které sledovalo osm profesí. Toto šetření bylo doplněno kvalitativní sondou, v jejímž rámci bylo provedeno padesát hloubkových interview. Pro rok 1995 je plánováno reprezentativní šetření postavení žen na trhu práce. Toto velké šetření bude doplněno sondou, která zmapuje populaci žen v produktivním věku, které stojí mimo pracovní trh.

Výzkumný program Sociologického ústavu AV ČR vždy předpokládá spolupráci na zahraničních projektech a účast v komparativních výzkumech.

Projekt *Family-Friendly Policies and Women's Employment in Czech Republic and Slovakia: Continuity or Change* je plánován pro léta 1994-1996. Je výsledkem spolupráce s University of New Orleans, USA a přidělení grantu grantovou agenturou IREX. V rámci projektu je v plánu opakované modifikované komparativní šetření postavení českých a slovenských žen.

Další z významných komparativních výzkumů se rozbíhá v rámci mezinárodní spolupráce s University of Canterbury, Velká Británie pod názvem *Gender Studies and Employment: A Cross National Study*. Je realizován v rámci programu Rady pro ekonomický a sociální výzkum ve Velké Británii (ESRC). Spolupráce je plánována pro roky 1994-1996. Komparativní výzkum zaměstnanosti žen poběží současně ve Francii, Norsku, Rusku, Velké Británii a České republice.

Letos bude ukončen komparativní výzkum žen i mužů ve špičkových vedoucích pozicích, který probíhá současně v dvaceti osmi zemích – *Comparative Leadership Study*. Tento výzkum sleduje jak vedoucí pozice v politice, tak v ekonomice podle podmínek, které daný politický a ekonomický systém vytváří pro uplatnění žen.

Do výčtu projektů, které souvisí s postavením ženské populace ve společnosti konečně patří i projekt *Family and Changing Gender Roles II*, který koordinuje International Social Survey Program (ISSP) pro rok 1994 a který běží současně ve více než dvaceti zemích. V rámci tohoto projektu byl realizován reprezentativní sociologický výzkum *Sociální pod-*